

In Nederland komen vier verschillende soorten watersalamanders voor. Ondanks hun naam leven ze het grootste deel van het jaar op het land, alleen in het voorjaar en in het begin van de zomer vinden we ze in het water. We kijken ditmaal naar de meest algemene soort van deze groep: de Kleine watersalamander of *Lissotriton vulgaris*. Die wetenschappelijke geslachtsnaam is onlangs om duistere redenen gewijzigd. Tot voor kort heette hij nog gewoon *Trituris* en onder die naam vind je hem dan ook nog steeds in de veldboeken.

Aan de waterkant

De kleine watersalamander

KNNV-WATERPROJECT

Met het oog op het waterproject van de KNNV neemt Maarten Zonderwijk steeds een soort onder de loep die sterk afhankelijk is van water.

Met een lengte van ruim tien centimeter zijn ze de kleinste salamanders in ons kikkerland. Ze worden zes tot acht jaar oud, maar in terraria zijn ze wel eens twintig jaar geworden. Van hun leven op het land is weinig bekend. Ze leven dan waarschijnlijk onder de beschutting van struikgewas en voeden zich met kleine diertjes die ze op de grond vinden. Door hun egaal bruine kleur vallen ze dan niet op, maar in het vroege voorjaar verandert dat. Dan trekken ze vanaf de maand maart, net als de padden, naar de poelen en sloten om zich voort te planten. De mannetjes krijgen in die tijd een imponerende kam over hun rug en staart; hun lichaam wordt dan veel lichter van kleur met donkere vlekken. De buik wordt fel oranje met zwarte en soms blauwachtige vlekken.

BIJNA ALLES OP DE GEUR

Het paringsritueel is ingewikkeld en kan alleen in stilstaand water plaatsvinden. De partners raken elkaar haast niet aan en ze zien slecht, dus ze moeten alles vooral op de geur doen. Als een mannetje eenmaal een vrouwtje heeft gevonden, stelt hij zich voor haar op, waarbij hij zijn lichaam dubbelvouwt. Met zijn staart begint hij dan te wapperen in de richting van het vrouwtje, waarschijnlijk om geurprikkels over te brengen. Als het vrouwtje haar partner eenmaal goedgekeurd heeft, volgt zij hem, lopend over de bodem. Het mannetje zet dan een glazig kegeltje op de bodem af; het vrouw-

tje kruipt daar overheen en neemt het kegeltje op in een speciale holte in haar buik. Een poosje later heeft de bevruchting plaatsgevonden in de buik van het vrouwtje en laat zij het kegeltje ergens achter. De eitjes worden niet zoals bij kikkers in grote klompen afgezet, maar één voor één tussen de waterplanten gedeponeerd. Daarbij pakt een salamandervrouwtje een goed buigbaar blaadje tussen de achterpootjes om dit dubbel te vouwen. In de vouw van het blad legt ze dan één ei, waarna ze nog een poosje stil blijft zitten. Dit doet zij om de kleefstof om het eitje goed te laten harden en aan de waterplant te laten hechten. Zo is elk vrouwtje een paar weken bezig, om in totaal zo'n vijftig tot driehonderd eieren tussen de waterplanten te verstoppert.

GEDAANTEVERWISSELING

Na de periode van het eierenleggen verdwijnen de volwassen salamanders meestal uit het water. Dat is misschien ook wel zo goed, omdat ze anders hun eigen kroost zouden kunnen opeten. De eitjes komen na twee tot vier weken uit, afhankelijk van de watertemperatuur. Eerst lijken het net kikkervisjes, maar al snel zien ze eruit als minisalamandertjes met opvallende uitwendige kieuwen. Ze eten alles wat hun voor de neus komt en wat beweegt, zelfs veel te grote insecten proberen ze naar binnen te werken. Zelf hebben ze echter ook heel wat gevaar te duchten van roofdieren onder water, zoals de larven van waterroofkevers.

Na ongeveer vijf weken ondergaan de salamandertjes een gedaanteverwisseling. Hun huid wordt droger en de kieuwen worden vervangen door inwendige longen. Uiteindelijk kruipten ze dan aan land om het leven van hun ouders te gaan leiden.

Als ze zich na een jaar of twee willen gaan voortplanten, zoeken ze niet hun eigen poel op, maar trekken ze vaak verder weg naar nieuwe poelen. Heeft een jonge salamander eenmaal een geschikte poel of sloot gevonden, dan blijft hij daarna elk voorjaar wel datzelfde plekje opzoeken. Op deze manier kan deze salamandersoort steeds nieuwe gebieden koloniseren en kan de soort zich goed aanpassen aan veranderingen en menselijke ingrepen. Het gaat dan ook gelukkig goed met de Kleine watersalamander in Nederland.

AFWIJKENDE TINTEN

Als je salamanders gaat zoeken, moet je er trouwens op verdacht zijn dat ze wel eens afwijkende kleuren hebben. Omdat ze meerdere pigmentkleuren in hun huid hebben, kan er in de verhouding tussen die pigmenten wel eens wat scheef gaan: je vindt dan pikzwarte, blauwachtige of zelfs een geheel knaloranje salamander tussen hun gewone soortgenoten. Meer interessante informatie en een actueel verspreidingskaartje van deze boeiende soort is te vinden op de site van www.RAVON.nl

Maarten Zonderwijk uit Deventer is freelance natuurfotograaf. Hij werkt als beleidsecoloog bij het Waterschap Regge en Dinkel.

Kleine watersalamander.

FOTO: MAARTEN ZONDERWIJK

